

Hemmelig.

74.

Indst. S. LXIII.

(1914).

Indstilling fra den forsterkede budgetkomite og militærkomiteen i forening angaaende forføininger til hævdelse av rikets neutralitet.

(St. prp. nr. 151).

Til Stortinget.

Budgetkomiteen — forsterket med Hagerup Bull og Chr. H. Knudsen — og militærkomiteen i forening har gjennomgaat de i st. prp. nr. 151 givne opplysninger om de militære forføininger, som er trufne til sikring av rikets neutralitet.

I forbindelse med denne proposition har departementet i skrivelse av 11te ds. til nærværende komite fremholdt følgende:

»I propositionen er forsvarsdepartementet foreslaat bemyndiget til at utrede de med indkaldelse av en ny avløsning av artilleri-, signal- og minemandskaper ved samtlige kystbefæstninger forbundne utgifter.

Departementet finder efter det foreliggende at maatte bemerke, at hvorledes end situationen utvikler sig, vil forholdene sandsynligvis medføre, at man ogsaa med hensyn til de for befæstningernes dækning indkaldte tropper maa træffe visse forføininger.

Selv om det maatte vise sig, at man ikke behøver at forsterke dækningsavdelingene, tilsiger nemlig billighet, at avdelingene efter en viss tids forløp ombyttes med

andre avdelinger for at fordele byrderne ved denne ekstraordinære indkaldelse. Efter departementets mening maa man nemlig gjøre regning paa, at den nuværende tilstand kan vedvare i flere maaneder.

Man maa ogsaa være forberedt paa, at forholdene kan medføre nødvendigheten av at indkalde flere tropper, end man nu har indkaldt for hævdelsen av vor nøitralitet.

Uten nærmere at gaa ind herpaa anser departementet det paakrævet, at regjeringen har bemyndigelse hertil i paakommende tilfælde. Man skal kun bemerke, at denne bemyndigelse selvfølgelig vil bli benyttet under den strengeste avveien av hensynene til alle sider.

Man tillater sig i henhold til foranstaaende at foreslaa, at propositionens punkt 2 gives følgende ordlyd:

»Stortinget samtykker i yderligere indkaldelse av den del av rikets stridskræfter, som maatte vise sig nødvendig.«

Ved konferanse med generalstabschefen har departementet bragt paa det rene, at generalstabens etterretningsvæsen ikke er saaledes organisert, at det kan magte sin overmaade betydningsfulde opgave under den foreliggende situation.

Departementet agter derfor at foranledige stillet til generalstabschefens disposition et passende beløp for at etablere en betryggende ordning av etterretningsvæsenet. Departementet antar, at man maa regne med, at et beløp av indtil kr. 10 000,00 bør have til disposition.

Som bekjendt er generalstabens plan og organisation optat til revision, og departementet skal derfor i sin tid komme nærmere tilbake til dette spørsmåal. Selvfølgelig vil der nu kun træffes midlertidige anordninger.

Angaaende familietillægget skal departementet derefter tillate sig at bemerke følgende:

Efter de i departementet anstillede beregninger — som er bygget paa opgaver fra det statistiske centralbyrå over antal gifte og antal barn — vil utgifterne for de nu ekstraordinært indkaldte vernepligtige med de i propositionen foreslaaede satser (60 øre + 30 øre for hvert barn under 16 aar) andra til kr. 7 000,00 pr. dag.

Til sammenligning skal anføres, at utgiften efter de i tillægsregulativet opførte satser (40 øre + 20 øre) vilde utgjøre kr. 4 600 pr. dag.

Forhøies satserne til 80 øres familietillæg med 40 øre pr. barn blir utgiften kr. 9 200,00.

En forhøielse til 90 øres familietillæg med 30 øres tillæg pr. barn vil koste kr. 8 600,00 pr. dag.

Som det herav vil sees medfører allerede de i propositionen foreslaaede satser en ikke ubetydelig øket utgift, nemlig kr. 2 400,00 pr. dag, utover det regulativmæssige familietillæg for fred.

Ved fastsættelsen av familietillægget maa man imidlertid være opmerksom paa, at satserne ogsaa maa gjøres gjældende ved den forsterkning av nøytralitetsvernet, som naarsomhelst kan bli nødvendig, samt ved den

hele hærs opsætning paa krigsfot, jfr. propositionen side 5—6.

De økonomiske konsekvenser av de foran antydede forhøielser vil fremgaa av følgende:

Ved den hele hærs mobilisering vil efter det gjældende krigsregulativ, hvor satserne for de vernepligtiges familietillæg svarer til helt familietillæg i fredsregulativet (40 øre + 20 øre pr. barn under 16 aar) den samlede utgift for hele hæren bli ca. kr. 72 000,00 pr. dag.

Forhøies tillægget til 60 øre + 30 øre, altsaa overensstemmende med propositionen, blir den daglige utgift kr. 100 000,00.

Med en sats av 80 øre + 40 øre blir utgiften kr. 126 000,00 og med en sats av 90 øre + 30 øre kr. 118 000,00 pr. dag.

Departementet kan derfor ikke tilraade, at der fastsættes høiere satser end i propositionen foreslaat.

Ifølge det nugjældende tillægsregulativ utbetales helt familietillæg til alle ekstraordinært indkaldte og uten hensyn til trang. Ogsaa økonomisk vel situerte vernepligtige, som intet familietillæg trenger, vilde saaledes nyde godt av den i propositionen foreslaaede forhøielse. Dette finder departementet litet rimelig. Man skulde derfor anse det ønskelig, at der ved kgl. resolution fastsættes midlertidig gjældende regler for utbetaling av familietillæg, saaledes at det forhøiede tillæg ikke blir at utbetale til økonomisk velstillede vernepligtige.

Saafernt dette vinder bifald, forutsættes, at regjeringen vil staa frit ogsaa ved en eventuel utbetaling av familietillæg efter krigsregulativet.

Punkt 3 i propositionen foreslaaes i henhold til foranstaaende git følgende ordlyd:

»Stortinget samtykker i:

- a. at de i »Regulativ for tillæg til hærens tjenestemænd i fred« pkt. 6 opførte satser for helt familietillæg indtil videre forhøies saaledes, at helt familietillæg utbetales med kr. 0,60 pr. dag med et tillæg av kr. 0,30 pr. dag for hvert barn under 16 aar.
- b. at Kongen træffer nærmere bestemmelser om de regler, hvorefter utbetaling av familietillægget skal ske».

Idet komiteen henviser til propositionens redegjørelse for de trufne forføininger, vil man indstille til Stortinget at godkjende disse.

Komiteens flertal — 15 medlemmer — vil under henvisning til departementets foran citerte skrivelse indstille paa, at regjeringen gives bemyndigelse til at utrede de utgifter, som i tilfælde maatte bli foranlediget ved indkaldelse av den del av rikets stridskræfter, som maatte vise sig nødvendig til sikring av rikets neutralitet.

Komiteens medlemmer Buen, Gausdal, Jul. Halvorsen og Knudsen kan ikke under de nuværende forhold motsætte sig de trufne neutralitetsforanstaltninger, men vil samtidig ha uttalt, at den forfærdelige krig, som nu raser mellem stormagterne, med tydelig klarhet viser, hvor berettiget den socialdemokratiske fredspolitik er, særlig for et litet land som vort.

Videregaaende militærforanstaltninger end de allerede trufne kan kun befryktes at fremkalde en nervøsitet, som lammer befolkningens moralske og økonomiske motstandskraft og som derfor til det ytterste maa søkes undgaat.

I henhold hertil fremsætter nævnte medlemmer følgende forslag til punkt 2 i indstillingen:

»Regjeringen bemyndiges at utrede de utgifter, som i tilfælde maatte foranlediges ved avløsning av de indkaldte mandskaper.«

Komiteen vil henstille til forsvarsdepartementet, at der sørges for tilstrækkelig bevogtning av vore magasiner og militære beholdninger, forsaavidt saadan forføining ikke allerede skulde være truffet.

Hvad familietillægget angaar vil komiteen foreslaa, at dette under de nuværende ekstraordinære forhold for dem, for hvilke det maatte vise sig paakrævet, forhøies noget utover, hvad departementet har bragt i forslag, idet man finder, at helt familietillæg for disse pas-

sende kan ansættes til kr. 0,90 pr. dag med tillæg av kr. 0,30 pr. dag for hvert barn under 16 aar. For utbetaling av forhøielsen (kr. 0,50 + 0,10) blir paa sedvanlig maate at tilveiebringe attest om vedkommendes formuesforhold. Komiteen er enig i, at der ved kongelig resolution fastsættes midlertidig gjældende regler for utbetaling av familietillæg, saaledes at forhøielsen ikke blir at utbetale til andre end dem, for hvilke det maatte være paakrævet.

I henhold til foranstaaende indstilles til Stortinget at fatte følgende

beslutninger:

1. Stortinget godkjender de til sikring av rikets neutralitet trufne militære forføininger.
2. Regjeringen bemyndiges til at utrede de utgifter, som i tilfælde maatte bli foranlediget ved indkaldelse av den del av rikets stridskræfter, som maatte vise sig nødvendig til sikring av rikets neutralitet.
3. Stortinget samtykker i:
 - a. at de i »regulativ for tillæg til hærens tjenestemænd i fred« pkt. 6 opførte satser for helt familietillæg indtil videre kan forhøies saaledes, at helt familietillæg utbetales med kr. 0,90 pr. dag med et tillæg av kr. 0,30 pr. dag for hvert barn under 16 aar.
 - b. at Kongen træffer nærmere bestemmelser om de regler, hvorefter utbetaling av familietillægget skal ske.

Kristiania i den forsterkede budgetkomite og militærkomiteen den 12te august 1914.

W. Konow,
formand.

Ivar Aavatsmark,
ordfører.

L. Kragtorp,
sekretær.

Tillæg til indst. S. X.

(1914)

Indstilling fra militærkomiteen angaaende oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

(St. prp. nr. 134, 1913.)

Til Stortinget!

Denne sak blev forelagt forrige Storting og oversendt denne komite til avgivelse av indstilling. Til samme tid fremsattes ogsaa forslag til omordning av fæstningsartilleriets underofficersskole (st. prp. nr. 135, 1913), likeledes tilstillet denne komite til avgivelse av indstilling. Paa grund av en nedsættendes befalskommissions eventuelle mandat at ta alle militære skolepørsmål under revision, fandtes det ubetimelig da at behandle nævnte skoles omordning, og denne sak maatte sammen med den førstnævnte foreslaaes ikke tat under behandling av daværende Storting (kfr. indst. S. nr. 245, 1913).

Naar komiteen fandt det tilraadelig at foreslaa saken utsat, var dette i tillid til uttalelser i den kgl. proposition, hvilke uttalelser yderligere blev præcisert av forsvarsdepartementets chef under sakens behandling den 19de juli 1913 om, at midlertidige foranstaltninger var og vilde bli fremtidig truffet, indtil den nye ordning kunde træde ikraft 15de mars 1914 (jfr. St. forh. side 2462 for 1913).

Imidlertid blev efter forslag av et flertal i komiteen vedtat en bevilgning av kr. 30 000,00 til forskjellige byggearbeider

vedrørende garnisonsavdelingerne omkring paa befæstningerne (kfr. prp. side 17 1ste spalte under B).

Ved skrivelse av 14de januar d. a. har forsvarsdepartementet meddelt militærkomiteen, at det fastholder sit forslag i st. prp. nr. 134 av 1913 angaaende oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne, dog med undtagelse av, at det i prp. side 12 foreslaaede tillæg kr. 800,00 til hver av kommandanterne paa Tønsberg, Agdenes og Kristiansands befæstninger ikke længere fastholdes.

Videre meddeles, at spørsmålet om anvendelse av de 3 maaneders sjøvernepligtige nu staar noget anderledes, efter hvad der er anført i departementets budgetforslag for marinen for kommende termin. (Jfr. st. prp. nr. 1, hovedpost XI B, 1914, side 19). Her er der nemlig bragt i forslag, at alle de mandskaper, som utskrives til marinen, fremtidig skal indkaldes til 12 maaneders øvelser. — Vernepligtslovens bestemmelse om, at de mandskaper, som ikke indkaldes til den fulde øvelsestid, skal gjøre tjeneste ved sjøvæbningen i 3 maaneder, vil bli foreslaat ophævet. Disse mandskaper vil da utskrives til hæren.

I propositionen anføres, at ordningen

med skoleelever som sikkerhetsbesætninger paa kystbefæstningerne har vist sig litet tilfredsstillende. Den i 1899 bestemte styrke av besætningerne er blit formindsket med det resultat, at befæstningerne ikke kan siges at være forsvarlig utstyrt med sikkerhetsbesætninger. De militære myndigheter har været opmærksom herpaa og har foreslaaet skoleeleverne som besætninger erstattet med avdelinger av vernepligtige mandskaper.

Ved skrivelse av 23de januar 1914 har forsvarsdepartementet fremsat forslag om en mindre ændring til den tidligere i St. prp. nr. 134 foreslaaede forandring i hærordningen.

Av propositionen side 2 fremgaar, at der i anledningen har været indhentet uttalelser om forslaget fra kommanderende general, generalstaben og generalkrigskommissæren. De tvende førstnævnte foreslaar, at utskrivningsstyrken til de 8 befæstninger forøkes med 480 mand, som kaldes til tjeneste i 2de kontingenter. Til dette tal lægges de mandskaper, som faaes som elever av forberedelseskursene. De fremdeles manglende mandskaper maa tages av den ordinære utskrivningsstyrke av 1ste, 2den, 3dje, 4de og 7de aarsklasse; disse vil da formindskes. Generalkrigskommissæren lægger speciel vegt paa, at besætningerne utenfor vaabenøvelserne tilveiebringes ved tilgang av frivillige og at tjenestetiden avgjøres i én tørn. Den samlede aktive tjenestetid for fæstningsartilleriets stridende er 180 dage = $\frac{1}{2}$ aar.

Av propositionen side 3 og 4 sees, at uttalelser ogsaa er avgit av brigaderne.

I likhet med generalstaben finder ogsaa disse det paakrævet at oprette garnisonsavdelinger, da befæstningerne kun paa denne maate kan skaffes de fornødne sikkerhetsbesætninger. Samtidig hermed vil imøtekommes et almindelig ønske hos den vernepligtige ungdom om at avgjøre tjenestepigten i fred helst i ett sammenhengende tidsrum.

1ste brigade finder, at det for tiden ikke er paakrævet at oprette saadanne avdelinger inden sammes distrikt; men naar dette paakræves i 3dje og 4de brigades distrikter, vil adgangen lettes for 1ste brigades mandskaper til garnisonskompaniet i Kristiania.

3dje brigade foreslaar en garnisonsavdeling i Kristiansand paa 50 mand fæst-

ningsartillerister og et garnisonskompani paa 250 mand infanterister.

4de brigade forutsætter garnisonsavdelingens mandskaper utskrevet til infanteriet og kun fra 4de brigades distrikt, saafremt lignende avdelinger opsættes i Kristiansand og Trondhjem. Av hensyn til mandskapsstyrken kan garnisonsavdelingen ikke gjøres sterkere end 60 mand (120 om aaret).

5te brigade fremholder betydningen av at ha sikkerhetsbesætninger i Stjørdalen og Værdalen, likesom ogsaa Agdenes kunde trænge nogen forsterkning. Mandskapstilgangen tillater imidlertid ikke anvendelse av mere end 100 mand aarlig. Av hensyn til rationel utdannelse bør avdelingerne til nævnte besætninger holdes samlet i Trondhjem, hvorfra avdelingerne vil kunne disponeres med kortere varsel.

6te brigade. Regimenternes øvelsesstyrke under vaabenøvelserne vanskeliggjør opsættelse av garnisonsavdelinger. Saadan anbefales oprettet i Narvik, hvis tjenestetiden utvides til mindst to aar.

Kommanderende general uttaler (jfr. propositionen side 4) bl. a., at de oprettendes avdelinger for at kunne løse sin opgave utelukkende bør bestaa av fæstningsartilleriavdelinger, saaledes at der ikke for tiden tillike opsættes infanteriavdelinger saaledes som av 3dje og 4de brigade foreslaaet. Saadan eventuel ordning maa bygges paa fremtidig erfaring med hensyn paa mandskapstilgangen.

I propositionen side 5 og følgende fremholder forsvarsdepartementet:

Utenfor Kristiania bør for tiden paa befæstningerne kun opsættes artilleriavdelinger, saaledes at mandskaperne utskrives til og underlægges fæstningsartilleriet.

Videre bemerkes til 3dje brigades forslag, at den styrke, som foreslaaes av samme, dog vilde bli for svak til at magte den opgave, som brigaden vil gi den. Man er derfor henvist til at innskænke sikkerhetsbesætningerne til effektivt vakthold i fred og ved fredsbrud til betjening av de viktigste batterier og signalstationer. Departementet gir kommanderende generals forslag sin tilslutning og finder, at man indtil videre maa nøie sig med en artilleristyrke av 50

mand. 3dje brigades utskrivningsstyrke er saa faatallig, at den ikke taaler reduktion til uttagning av noget garnisonskompani av infanteri uten skade for avdelingernes feltmæssige utdanneelse. Det kan heller ikke anbefales, at der aapnes adgang for vernepligtige i de 5 sydlige brigadedistrikter til at tjenstgjøre ved et eventuelt garnisonskompani i Kristiansand. Det vil allikevel falde vanskelig nok at avse mandskaper fra 4de og 5te brigades distrikt til de mindre garnisonsavdelinger, som foreslaaes inden vedkommende distrikter.

Rekrutteringen av garnisonskompaniet i Kristiania kræver 500 mand aarlig. Disse maa fremtidig kun tages fra 1ste og 2den brigades distrikt. Desuten kræves garnisonerende avdelinger paa Oscarsborg, Tønsberg, Sarpsborg og Kongsvinger, hvortil mandskaper maa tages fra disse samme utskrivningsdistrikter, og herfra kan ingen avgives til 3dje brigades distrikt.

Det ansees for noget tvilsomt, hvorvidt der overhodet vil melde sig det nødvendige antal mandskaper til denne frivillige tjeneste. Hittil har der været saadan adgang for ca. 300 mand aarlig til garnisonskompaniet i Kristiania. Hvis departementets forslag vinder bifald, vil der frivillig aarlig maatte utskrives 600 mand til saadan tjeneste, hvortil kommer 500 mand til garnisonskompaniet i Kristiania. Der vil altsaa bli aapnet saadan adgang for 1100 vernepligtige mandskaper mot tidligere 300 — en meget stor forøkelse.

Av en skematisk fremstilling i propositionen side 7, hvor utskrivningsstyrken til de forskjellige fæstninger angives, sees, at departementet foreslaar som ordinær utskrivning 498 og til garnisonsavdelingerne 600 mand aarlig, tilsammen 1098 mand.

Av de 600 mand skal 300 mand tjenstgjøre ad gangen paa befæstningerne saaledes:

Sarpsborg	25
Kongsvinger	20
Oscarsborg med Svelvik	50
Tønsberg	25
Kristiansand	50
Bergen	70
Agdenes	40
Stjørdalen	20

Departementet slutter sig til generalkrigskommissærens uttalelse, at man først maa forsøke at faa utskrevet frivillige til garnisonsavdelingerne inden vedkommende brigadedistrikt; faar man ikke frivillige nok, utskrives resten fra brigadedistriktet, idet lodtrækning anvendes.

I skrivelse av 14de januar d. a. foreslaar imidlertid departementet utskrivningen ordnet saaledes:

»Fra de distrikter, som hittil har avgitt mandskaper til fæstningsartilleriet, utskrives fremdeles det samme antal som hittil, hvorefter den nu i forslag bragte forøkede utskrivning fordeles omtrent likelig paa resten av brigadedistriktet ved ordinær utskrivning. Blandt den samlede utskrivningskontingent til fæstningsartilleriet inden brigadedistriktet uttages saa til garnisonstjenesten først de, som melder sig frivillig til denne tjeneste, hvorefter det resterende antal uttages ved lodtrækning. Paa denne maate vil vistnok den forøkede utskrivning til fæstningsartilleriet i alle henseender bli mindst følbart for de øvrige avdelinger inden brigadedistriktet, og departementet maa under de forhaandenværende omstændigheter først og fremst ta dette hensyn i betragtning, selv om adgangen til at avtjene vernepligten ved garnisonstjeneste paa denne maate skulde bli noget mere indskrænket ved 3dje, 4de og 5te brigade end ved 1ste og 2den brigade, hvis mandskaper ogsaa kan søke sig til garnisonskompaniet i Kristiania.«

I propositionen side 8 og 9 angives tjenestetiden at bli ordinært 180 dage. Generalkrigskommissæren anser det som nødvendig betingelse for tilgang, at tjenesten kan avgjøres i én tørn. Departementet antar, at garnisonsavdelingernes rekrutøvelser bør begynde til andre tider end bestemt for de vanlige rekrutskoler. Fremmøte og dimission bør ske i midten av mars og midten av september, hver tørn paa 182 à 183 dage.

Av propositionen side 9 og 10 fremgaar det, at det er meningen, at garnisonsavdelingens mandskaper skal gives undervisning for at bli opøvet med orografer, telefoner, lyskastere, signaler m. v. foruten vakttjeneste og betjening ved batterierne, likesom det tænkes, at

nogen tid kan anvendes til undervisning i de almindelige fag. Den kontingent, som er indkaldt i sommerhalvaaret, bør kunne gives utdannelse som artillerister og henregnes til krigsopsætningen.

I propositionen side 10, 2den spalte 11, 12 og 13 omhandles garnisonsavdelingernes specielle befal. Det fra underbefalsskolen uteksaminerte befal antages at kunne tilpligtes indtil 182—183 dages tjeneste imot tidligere 150 dage, men nyde sersjants indkommanderingstillæg. Fordelingen til de forskellige befæstninger er angit paa side 11. Garnisonsavdelingen paa Oscarsborg utskilles helt fra skolen og underlægges chefen for anden fæstningsbataljon uten nogen godtgjørelse derfor. Lønningsvilkårene for befalet foreslaaes at bli analoge med, hvad der er bestemt for garnisonskompaniet i Kristiania.

10 haandverkerunderofficerer paa befæstningerne, der har været indbeordret hele aaret, foreslaaes ansat som garnisonerende. Likesaa de to underofficerer, som aaret rundt er beordret til vaabenstaben og Bergens befæstningers kommandantskap. Endvidere foreslaar departementet, at de to underofficerer ved kommandantkontorene paa Bergens og Agdenes's befæstninger maa nyte godt av den lønsforbedring kr. 180,00 pr. aar, som er foreslaat for 12 organisationsmæssig fast indbeordrede underofficerer.

I propositionen side 14 optar departementet spørsmål om et tillæg av kr. 2,00 pr. dag for de 6 premierløytnanter, som tjenstgjør ved garnisonskompaniet i Kristiania. Departemen-

tet foreslaar, at der utbetales dette tillæg, og motiverer dette med, at disse løytnanter gjør pelotontjeneste aldeles som ved et rekrutkompani. Disse unge løytnanter maa av sin maanedsløn kr. 118,33 i regelen svare pligtige avdrag . . . - 57,00

tilbake blir da kun kr. 61,33 og med dette maanedlige beløp kan de ikke klare sig uten gjældsstiftelse. Den samlede merutgift vil bli for 6 løytnanter i 180 dager à 2,00 = kr. 2 160,00.

Til den paatænkte teoretiske undervisning i almindelige fag tiltrænges kr. 1 500,00. Dette beløp sammen med det ovenfor for løytnanterne foreslaaede antages at kunne posteres under 3dje kap., titel 5 og titel 13.

I propositionen side 15, 16 og 17 bringes i forslag de forskjellige nybygninger og andre indredninger, som blir nødvendige for garnisonsavdelingene ved de forskjellige befæstninger.

Ingeniørvåbenet foreslaar for den hele styrke av skoleavdelingen, som ikke kan indkvarteres paa Kaholmen, en kasernebygning til beløp kr. 90—100 000,00. Av budgetmæssige hensyn finder departementet foreløbig, at man maa nøie sig med en kaserne for 25 mand, og foreslaar en saadan til et beløp av kr. 35 000,00. De samlede utgifter til byggearbeider foranlediget ved opprettelse av garnisonsavdelinger paa de forskjellige befæstninger stiller sig saaledes:

A. For underofficersskolen	kr. 35 000,00
B. For garnisonsavdelingene:	
1. Oscarsborg	kr. 3 500,00
2. Tønsberg	- 3 700,00
3. Kristiansand	- 320,00
4. Bergen	- 6 500,00
5. Sarpsborg	- 1 500,00
6. Stjørdalen	- 12 500,00
	kr. 28 020,00
Hertil tilfældige utgifter	- 1 980,00
	- 30 000,00
	Sum kr. 65 000,00

Den foreslaaede nyordning med garnisonsavdelinger er tænkt at træde i kraft med aarsklassen 1914. Første fremmøte den 15de mars 1914.

Om kostningsoverslaget

efter at de til de forskellige byggearbejder omkring paa befæstningerne kr. 30 000,00 er bevilget i 1913 og forslaget om kommandanttillæg, tilsammen kr. 2 400,00, er tat tilbage, stiller sig saaledes:

A. For underofficersskolen	kr. 35 000,00
B. For garnisonsavdelingerne:	
1 premierløjtnant paa Oscarsborg	kr. 560,00
(Forskjel mellem garnisons- og distriktstjeneste).	
2 kommandersersj. paa Kongsvinger og Sarpsborg (likesaa) -	1 168,00
2 stykjunkertillæg	408,00
1 sersjant (Stjørdalen) forskjel	496,00
7 officerers tillæg à kr. 30,00 pr. md.	2 520,00
21 underofficerstillæg à kr. 15,00 pr. md.	3 780,00
5 haandverksfurerer	kr. 4 530,00
5 haandverkssersjanter	- 4 280,00
	<hr/>
	kr. 8 810,00
Fragaar nuværende lønning	- 6 300,00
	<hr/>
	- 2 510,00
	<hr/>
	kr. 11 442,00

Foruten disse udgifter vil der paaløpe de vanlige til de vernepligtige mandskaper, men disse vil allikevel komme paa hærens budget.

For korporalernes vedkommende vil følge en mer- utgift for den økede tjenestetid av 54 dage ca. . .	kr. 2 850,00
Lærerlønninger	- 8 640,00
Skivekontoen foreslaas øket med	- 1 000,00
Ammunitionsudgifter	- 4 000,00
	<hr/>
	- 16 490,00

Generalinspektøren antar derhos, at der til øvelser udenfor ekserserpladsen vil tiltrænges et beløb av kr. 1 250,00.

Likesaa økede bevilgninger til ingeniørvæsen og arsenaler, signalvæsen m. m., men derom maa erhverves erfaring. Departementet er heri enig.

Sum kr. 27 932,00

som avrundes til kr. 27 000,00

Som det av propositionen side 19 vil sees vil denne merutgift mer end opveies ved den besparelse, som vil opnaaes, hvis den foreliggende proposition om ny plan for fæstningsartilleriets underofficersskole bifaldes.

Komiteens flertal — 5 medlemmer — vil ha bemærket:

Efter den nuværende ordning utskrives til fæstningsartilleriet mandskaper fra distrikterne omkring vedkommende fæstning. Disse har

sine ordinære øvelser paa befæstningerne i det lovbestemte antal dage, hvorefter de hjemsendes. En flerhet av disse mandskaper vil i tilfælde som regel med faa timers varsel kunne indfinde sig inden vedkommende fæst-

nings omraade. I tiden mellem vaabenøvelserne besørges vaktholdet paa de større befæstninger ved skoleelever og opsynsmænd, mens der paa de mindre forter kun haves opsynsmænd.

Det er denne ordning, som er befundet at være litet betryggende og som har fremkaldt kravet paa, at der til enhver tid paa de vigtigere fæstninger skulde forefindes en saa stor styrke, at der kan etableres en effektiv vakttjeneste i fred, og at der ved mobilisering øieblikkelig er for haanden en styrke til betjening av de vigtigste batterier. Enkelte foreteelser i den senere tid har ogsaa tilfulde vist, at et saadant krav er fuldt berettiget, særlig da ved vore kystbefæstninger.

Som det av propositionen vil sees, hersker der blandt de militære autoriteter nogen uenighet om, hvor stor styrke der tiltrænges ved de forskjellige fæstninger for at hitføre betryggende forhold. Saaledes mener 3dje brigade, at der for Kristiansands vedkommende foruten en garnisonsavdeling paa 50 mand fæstningsartillerister tiltrænges et kompani paa 250 mand infanteri. Efter generalstabens forslag bør styrken i Kristiansand bestaa av enten 100 mand, hvorav 50 fæstningsartillerister og 50 sjøvernepligtige, eller 50 fæstningsartillerister og et infanterikompani paa 100 mand.

Kommanderende general er av den opfatning, at garnisonsavdelingen i Kristiansand alene bør opsættes av fæstningsartilleriet, og at styrken kan sættes til 100 mand.

Departementet foreslaar imidlertid styrken sat til 50 fæstningsartillerister.

Ogsaa for de øvrige fæstningers vedkommende hersker der blandt de militære autoriteter nogen uenighet om garnisonsavdelingernes størrelse.

Komiteens flertal kan ikke tilbakeholde den bemerkning, at den finder, at de i propositionen foreslaaede garnisonsavdelinger gjennemgaaende er opsat saa svake, at man er i nogen tvil om, hvorvidt den med disse avdelingers oprettelse tilsigtede hensigt derigjennem opnaaes. At man gjennem tilstedeværelsen av disse avdelinger kan faa tilveiebragt et mere effektivt vakthold er saa, men nogen sikkerhetsbesætning i ordets

egentlige forstand, som ved et coup-de-main kan være helt betryggende faar man neppe.

Dertil er styrken for det første for liten, og dernæst kan ikke bortsees fra, at der ved hver halvaarlig indkaldelse vil være en længere svakhetsstilstand, indtil de indkaldte rekrutter har erholdt nogen øvelse. Komiteens flertal — for enkelte medlemmers vedkommende dog under sterke tvil — vil imidlertid ikke motsætte sig, at der skrives til oprettelse av de her foreslaaede garnisonsavdelinger, naar departementet finder de i forslag bragte foranstaltninger forsvarsmæssig tilfredsstillende og betryggende.

Komiteens medlemmer, Kragtorp og Mjøen, som ikke finder at kunne indstille prp. 134, 1913 til vedtagelse, vil til begrundelse herav anføre:

Naar der foreslaaes en nyopsætning, som betinger saapas betydelige forøkede utgifter som den foreliggende, maa det være en nødvendig forutsætning, at nyopsætningen direkte forøker vor forsvarskraft i en til bekostningen svarende grad. Hvis den ikke det gjør, er det god forsvarspolitik at anvende pengene til andre foranstaltninger, som man med sikkerhet vet øker forsvarskraften tilsvarende til utgiften.

Her foreslaaes opsat garnisonsavdelinger. Men disse opsættes saa faatallige, at de ogsaa efter flertallets mening i virkeligheten bare vil utgjøre vaktmandskaper, hvis eneste løselige opgave vil bli at melde fra og tilkalde hjelp, naar fare er paa færde, uten at de kan betjene fæstningens forsvarsmidler og opta kamp, selv for en kort stund, indtil hjelpen kan komme. Nævnte medlemmer enig med flertallet i, at det ikke blir sikkerhetsbesætninger i almindelig betydning av ordet, som her foreslaaes, bare et egenartet organisert vakthold.

Men at det skulde være saa meget værd forsvarsmæssig set, at det kan berettige de økede utgifter, som organisationen vil medføre, kan ikke antages.

Naar det i aviser og paa møter fremholdes, at vore fæstninger ligger aapne og tilgjengelige for hvemsomhelst, saa er det, som enhver som kjender litt til disse ting vet, helt uriktig. Enhver befæstning har sit per-

sonel, hvortil lønninger bevilges hvert aar paa hærens budget. Paa de mindste forter er der ansat vakt, som har at passe paa, at ingen uvedkommende faar trænge ind. Hvis derfor disse lønnede statens tjenestemænd ved vore befæstninger gjør sin pligt, skal ikke slike tildragelser, som der er meldt om fra befæstningerne, kunne finde sted.

Sin stridsstyrke faar fæstningerne nu fra sine nærmeste omgivelser. I Sarpsborg, Fredrikstad og de tæt befolkede bygder deromkring utskrives mandskaper til fæstningsartilleriet, og de gjør sin militære tjeneste i rekruttskole og regimentssamlinger ved Sarpsborg og Greaaaker befæstninger. Til Kristiansands befæstninger utskrives mand-skap fra Kristianssand by og omliggende bygder, til Bergens befæstninger fra Bergens by o. s. v. Disse mænd, som saaledes gjennom sin ordinære fredstjeneste, rekruttskole og regimentssamlinger, er blit oplærte fæstningsartillerister og har lært at betjene fæstningens hele kampapparat, artilleri, mine- og signalapparater, og som til hverdags røgter sit hverv som civile borgere hver i sin stilling i Sarpsborg, Kristiansand og Bergen, de har forpligtelse til paa første vink at begi sig til fæstningen og indta sin kjendte plads ved kanon, mine- eller signalapparat. Hver mand er øvet som fæstningsartillerist, kjendt i fæstningen og omgivende terræng.

Det kan neppe med grund paastaaes, at dette er nogen daarlig ordning i og for sig. Og den har den egenskap ved sig, som ihvertfald før i tiden var anset som en fordel, at den er folkevæbning i ordets bedste forstand.

Det tør være et stort spørsmåal, om den foreslaaede ordning blir bedre, end den man nu har, trods den blir saa meget kostbarere. Man kan ihvertfald med nogenlunde sikkerhet vite, at det vil bli meget faa av de tidligere aargange ved garnisonsavdelingene, som man kan faa nogen nytte av, naar noget kommer paa. Naar disse avdelinger skal sammensættes av frivillige fra hele brigadedistriktet, vil man f. eks. i Kristiansand ha de tidligere aarsklasser spredt fra Langesundsfjorden til Haugesund og øverst i Sætersdalen, saa det vil være haabløst at tænke paa at faa dem sammen til hjelp i en fart, om det

trængtes aldrig saa saart. Da blir det de nærmest boende, som faar holde for allikevel.

Den, som har fulgt litt med i denne saks utvikling, vil ha lagt merke til, at en væsentlig grund til, at kravet om garnisonsavdelinger har skutt fart, er ønsket om at faa avtjene verneplikten i én tærn ogsaa av andre end de, som er saa heldige at faa komme ind ved garnisonskompaniet i Kristiania. Ogsaa i Bergen, Kristiansand og Trondhjem har det ønske gjort sig gjældende og har faat uttryk i aviserne.

Men set fra forsvarsstandpunkt tør ordningen med vernepligtens avtjening ved sammenhengende tjeneste ved en garnisons- og vaktavdeling være en tvilsom foranstaltning. At gjøre tjeneste ved en garnisons- og vaktavdeling kan aldrig som opøvelse for en felt-soldat komme i høide med regulære vaabenøvelser i kompani og regiment. I samme grad, som vi slipper flere ind i garnisons- og vaktavdelinger, unddrar vi vore feltavdelinger kampkraft, og det tør være et spørsmåal, om vi ikke allerede ved utvidelsen av garnisonskompaniet i Kristiania gik længere paa den vei, end vi under de forhaandenværende omstændigheter burde ha gjort. At fortsætte paa den vei synes ihvertfald utilraadelig. De vernepligtiges ønsker om at faa gjort fra sig sin militære fredstjeneste paa raskeste og bekvemmeste maate maa ikke her faa være avgjørende. Det mindre og private hensyn faar her vike for det større og almene, det at skaffe det størst mulig antal og de bedst mulig oplærte soldater og dermed den størst mulige kampkraft til vore kjæmpende avdelinger.

Der er i denne proposition foreslaat noget, som er helt nyt i vor vernepligtsordning, og som man bør vel merke sig rækkevidden av, inden det i tilfælde blir vedtat. Det foreslaaes nemlig, at der skal gives de foreslaaede garnisons- og vaktavdelinger teoretisk undervisning i skyteregler, signalvæsen, minevæsen og reglementer, mindst 2 timer daglig, og at der herfor skal utbetales lærerløn. Likeledes foreslaaes, at mandskaperne skal gives nogen undervisning i de almen-dannende fag, at der hertil anvendes 1 time daglig, og at der betales lærerløn herfor som for den nævnte teoretiske

fag, se propositionen s. 9. Dette er noget helt nyt. Betaling av lærerløn til befalet for undervisning i militære discipliner under vaabenøvelserne bør ikke indføres. Befalingsmændene faar gi den militære undervisning, ogsaa om den er teoretisk, for sin faste løn og sine »tillæg«, som de kan beregne for sin tjeneste. Løn desforuten i egenskap av lærere for de utskrevne maa de ikke faa begynde at beregne.

Hvad den foreslaaede undervisning i almindennende fag angaar, tør det bli vanskelig at finde ut det nivaa, som passer for en avdeling, som rekrutteres av folk med saa ulike kundskaper, som disse mænd sandsynligvis vil sitte inde med paa forhaand. Man vil sandsynligvis finde mænd med de forskjelligste forutsætninger, teknikere, studenter, landbrukskandidater, lærere og handelsfolk ved siden av mænd med bare folkeskolekundskaper, kanske disse engang iblandt smaa nok. Det turde bli en ganske vidtløftig klasseinndeling, om hver enkelt skulde faa undervisning i almindennende fag efter sit behov.

Hvis der i den foreliggende proposition hadde været foreslaat oprettet virkelige sikkerhetsbesætninger, kampavdelinger, enten gjennom øket utskrivning til fæstningsartilleriet eller paa anden maate, slik at vort fæstningsartilleri derved var tilført forøket kampkraft til enhver tid, vilde foranstaaende medlemmer ha foreslaat at strække sig langt for at faa det formaal tilgodeset. Men for at faa forbedret vaktholdet kan en saa stor bekostning ikke være beføiet. Heri finder nævnte medlemmer bestyrkelse i forsvarsministerens uttalelse ifjor under behandlingen av det ekstraordinære forsvarsbudget. Statsraaden uttalte, se St.tid. s. 2462, 1913: » — — Derfor var det noget av det første regjeringen gjorde, at man fik anbragt paa fæstningerne saa megen besætning av artilleri, at det kunde holdes fuld og god vakt over dem, saa det ikke kunde indtræffe, at man uten videre kunde gaa op i batteriet og fornagle kanonerne. Der er altsaa truffet saadan forføining, og den vil bli truffet fremdeles« o. s. v. Efter denne uttalelse er der grund til at tro, at det personale, man har, kan greie vaktholdet, naar det passer paa,

saa nyopsætning til den tjeneste kan undværes.

Komiteens medlem, G a u s d a l, som er enig med mindretallet i konklusionen og som delvis ogsaa slutter sig til dets begrundelse, vil bemerke følgende:

Han anser det heldig, at endel mandskaper faar uttjene sin vernepligt med én gang og i sammenheng og saaledes undgaa den tids-spildende indkaldelse i 3—4 aar efter hinanden.

Men da der i de sydlige brigader klages over mandskapsmangel til infanterikompani-erne, maa det befrygtes, at denne utskrivning til garnisonsavdelingene, som yderligere vil svække infanterikompaniernes mandskapsstyrke, vil medvirke til, at kravet om forlængget øvelsestid derved blir styrket.

Og noget, som kan føre til yderligere forlængelse av øvelsestiden, vil han ikke støtte.

Da den foreliggende proposition er hvilende fra forrige aars Storting, skulde der efter komiteens mening i budgetpropositionen for hærens budget for kommende termin ha været medtat paa vedkommende kapitler og titler den med garnisonsavdelingernes oprettelse forbundne merutgift. At den i nærværende proposition i forslag bragte kaserne for underofficersskolen paa Oscarsborg til et beløp av kr. 35 000,00 ikke er medtat paa hærens budget for kommende termin maa vel utelukkende bero paa en forglemmelse. Departementet har heller ikke i den foran nævnte skrivelse av 14de januar d. a., hvori det fastholder »sit forslag i St. prp. nr. 134 angaaende oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne« æsket efterbevilgning for den merutgift, som vil paaløpe i indeværende termin fra 15de mars til 30te juni, eller fordelt de økede utgifter paa enkelte kapitler og titler av hærens budget for kommende termin, som vil bli en direkte følge av propositionens vedtagelse.

Komiteen, som under disse omstændigheter finder at maatte indstille paa, at mer-

utgiften ved garnisonsavdelingerne paa befæstningerne for tidsrummet 15de mars—30te juni d. a. — i tilfælde propositionen bifaldes — utredes av bevilgningen under kapitel 3, titel 11 og 20 (fæstningsartilleriets rekrutskoler og linjesamling) samt av de forskjellige forbrukskonti under 4de og 6te kapitel paa indeværende aars budget, vil henstille til departementet at bringe i forslag, hvorledes merutgiften for kommende termin skal konteres, inden komiteen avgir indstilling om hærens budget, idet komiteen uttrykkelig vil ha gjort opmærksom paa, at den ved nærværende anledning intet standpunkt har tat til de enkelte utgiftsposter som lærerlønninger m. v.

Komiteen finder det hensigtsmæssigst at behandle de i denne proposition foreslaede mindre forandringer i den i 1909 vedtagne hærordning samt spørgsmaalet om eventuelt utbetaling av indkommanderingstillæg til de av infanteriets premierløitnanter, som tilhører det yngste officerskuld og som indbeordres til tjeneste ved garnisonskompaniet (garden) i indstillingen angaaende hærens budget for kommende termin.

Komiteens mindretal — 3 medlemmer — vil foreslaa Stortinget at fatte saadan

b e s l u t n i n g :

St. prp. nr. 134, 1913, bifaldes ikke.

I henhold til foranstaaende og forøvrig under henvisning til propositionen indstiller komiteen til Stortinget at fatte følgende

b e s l u t n i n g e r :

Stortinget samtykker i:

- A. 1. At der fra og med rekrutaarsklassen 1914 utskrives til fæstningsartilleriets garnisonsavdelinger 600 mand aarlig, hvorav 300 mand tjenestgør ad gangen paa befæstningerne saaledes:
Sarpsborg	25
Kongsvinger	20
Oscarsborg med Svelvik .	50
Tønsberg	25
Kristiansand	50
Bergen	70
Agdenes	40
Stjørdalen	20
2. Tjenesten er for hver mand $\frac{1}{2}$ aar, hvorefter vedkommende er færdig med sin fredstjeneste.
3. Ved garnisonsavdelingen tjenestgør det i budgettet til enhver tid fastsatte antal befal.
4. Forsvarsdepartementet bemyndiges til at fastsætte de nærmere bestemmelser vedrørende garnisonsavdelingerne.
- B. Fra 15de mars til 30te juni d. a. blir merutgiften ved garnisonsavdelingerne paa befæstningerne at utrede av fæstningsartilleriets konti paa kapitel 3 samt av de forskjellige forbrukskonti paa kapitel 4 og 6 av indeværende aars bevilgning til hæren.

Kristiania i militærkomiteen den 4de februar 1914.

Ivar Aavatsmark,
formand.

I. J. Svendsbøe,
ordfører.

L. Kragtorp,
sekretær.